

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЯК ГАЛУЗІ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто динаміку розвитку світової туристичної сфери. Визначено місце України серед країн світу за рівнем реалізації туристичного потенціалу.

The dynamics of the global tourism industry were explained. The place of Ukraine among the countries in terms of tourism potential was determined.

Ключові слова: туризм, туристичний потенціал, світова економіка, індекс конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Однією з галузей світової економіки, що найбільш динамічно розвивається, є туризм. Наразі, за обсягами доходу туризм посідає третє місце серед провідних галузей світової економіки, забезпечуючи робочими місцями значну частку працездатного населення світу.

Незважаючи на загальну високу динамічність розвитку даної галузі, для неї все ще характерним залишається нерівномірність у використанні туристичного потенціалу різних країн. Як наслідок, актуальним залишається питання визначення особливостей розвитку туристичної сфери, оцінки ефективності використання туристичного потенціалу - матеріальних, людських, природно-географічних та культурно-історичних ресурсів різних країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що дослідженню проблеми розвитку туристичної сфери, оцінки її ролі та значення у світовій економіці присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: Заячківської Г., Біль М., Дубенюк Я., Ван Руна П. та багатьох інших. Питання оцінки рівня розвитку туристичної сфери досліджується і міжнародними організаціями такими як - Всесвітній економічний форум, Всесвітня туристична організація, Всесвітня рада з подорожей та туризму тощо [1-6].

Постановка завдання. Готуючи дану статтю ми ставили собі за мету оцінити рівень розвитку світової туристичної сфери та визначити місце України на світовому ринку туристичних послуг.

Основний матеріал дослідження. У світі основним показником, який засвідчує динамічність розвитку туристичної сфери та інфраструктури, ефективність туристичної політики країни, виступає індекс конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму (ІКПТ), який відображається у "Звіті про конкурентоспроможність у сфері подорожей та туризму". Даний індекс було розроблено експертами Всесвітнього економічного форуму у співпраці з представниками Booz & Company, Deloitte, Міжнародної асоціації повітряного транспорту (IATA), Міжнародного союзу охорони природи (IUCN), Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) і Всесвітньої Ради з подорожей і туризму (WTTC). Даний індекс розраховувався у 2007, 2008, 2009 та 2011 роках. У 2010 році розрахунок індексу не проводився [2-6].

Метою індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму є забезпечення стратегічних інструментів для оцінювання факторів та політики, які формують привабливість розвитку туристичного сектору.

Індекс конкурентоспроможності країни у сфері подорожей і туризму складається з трьох субіндексів: нормативно-правова база у сфері туризму; туристичне бізнес-середовище та інфраструктура; людські, культурні та природні ресурси кожної країни у сфері туризму (рис. 1). Вони містять 14 груп показників, які об'єднують 73 фактори [6]. ІКПТ є цікавим, оскільки об'єднує різні групи показників, утворюючи комплексний синтетичний вимірник, який відображає існуючі взаємозв'язки між кількістю туристичних прибуттів та розвитком різних сфер економіки та суспільства. Важливим є, що ІКПТ складається не лише з характеристик розвитку туристичної сфери (інфраструктури, потенціалу), але й охоплює показники участі

держави у формуванні конкурентоспроможності шляхом реалізації національної туристичної політики, а також розвиток суспільства та суміжних сфер діяльності [1].

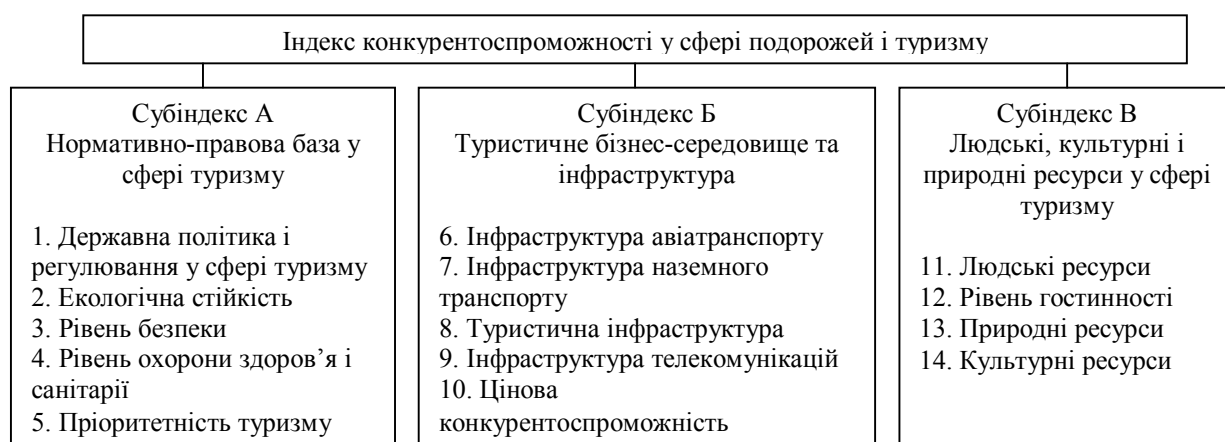

Рис. 1. Складові індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму

Так, за даними 2011 року до п'ятірки найбільш конкурентоспроможних країн світу (табл. 1) увійшли Швейцарія з показником у 5,68 бали, Німеччина (5,5 балів), Франція (5,41 бал), Австрія (5,41 бал) та Швеція (5,34 бали) [6].

Таблиця 1

Показники конкурентоспроможності країн світу у сфері туризму [5,6]

Країна	2011		2009
	Місце серед 139 країн	Кількість балів	Місце серед 133 країн
Швейцарія	1	5,68	1
Німеччина	2	5,50	3
Франція	3	5,41	4
Австрія	4	5,41	2
Швеція	5	5,34	7
США	6	5,30	8
Великобританія	7	5,30	11
Іспанія	8	5,29	6
Канада	9	5,29	5
Сінгапур	10	5,23	10

Окрім даних щодо загального рівня Індексу конкурентоспроможності країни у сфері туризму розглянемо дані щодо значень окремих груп показників та визначимо ті країни, які є лідерами за кожним з них (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень конкурентоспроможності країн світу у сфері туризму за групами показників, 2011 рік [6]

Показник	Місце країни
Державна політика і регулювання у сфері туризму	1. Сінгапур; 2. Гонконг; 3. Нова Зеландія
Екологічна стійкість	1. Швеція; 2. Швейцарія; 3. Данія
Рівень безпеки	1. Фінляндія; 2. Швейцарія; 3. Норвегія
Рівень охорони здоров'я і санітарії	1. Гонконг; 1. Литва; 3. Австрія
Пріоритетність туризму	1. Маврикій; 2. Сінгапур; 3. Барбадос
Інфраструктура авіатранспорту	1. Канада; 2. США; 3. Австралія
Інфраструктура наземного транспорту	1. Гонконг; 2. Сінгапур; 3. Німеччина
Туристична інфраструктура	1. Австрія; 1. Кіпр; 1. Італія
Інфраструктура телекомунікацій	1. Швеція; 2. Швейцарія; 3. Ісландія
Цінова конкурентоспроможність туристичної індустрії	1. Бруней; 2. Гамбія ; 3. Малайзія
Людські ресурси	1. Швейцарія; 2. Сінгапур; 3. Ісландія
Рівень гостинності	1. Ліван; 2. Барбадос; 3. Албанія
Природні ресурси	1. Бразилія; 2. Танзанія; 3. США
Культурні ресурси	1. Швеція; 2. Іспанія; 3. Великобританія

Як показав проведений аналіз, у 2011 році лише дві країни (Сінгапур і Швейцарія) лідирують за значеннями 4 основних груп показників, економіки двох країн (Гонконгу і Швеції) є одними з кращих в трьох групах. Чотири країни (Австрія, Барбадос, Ісландія та США) є одними з кращих за значеннями двох з 14 груп показників. Решта країн демонструють помітні переваги в одній з оцінених сфер [6].

Хоча Україна має унікальні природно-рекреаційні ресурси, історико-культурні пам'ятки та зони різноманітних форм відпочинку, її конкурентоспроможність на світовому ринку туристичних послуг є досить низькою (рис. 2).

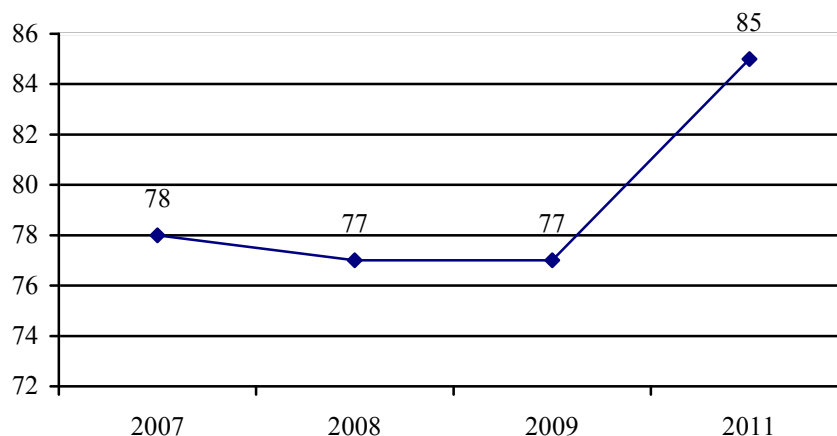

Рис. 2.2. Значення індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму України, 2008-2011 рр.

У рейтингу конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму Україна у 2008-2009 роках займала 77 місце серед 133 країн світу, у 2011 році Україна перемістилась на 85 позицію з 139 країн [1, 3-6].

Розглянемо детальніше показники конкурентоспроможності України у сфері туризму за останні три роки (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму для України в аспекті груп показників, 2008-2011 рр. [3-6]

Показник	Рік				Динаміка зміни 2011-2007
	2007	2008	2009	2011	
Державна політика і регулювання у сфері туризму	88	100	104	107	19
Екологічна стійкість	109	83	79	88	-21
Рівень безпеки	73	93	86	82	9
Рівень охорони здоров'я і санітарії	39	17	18	17	-22
Пріоритетність туризму	90	96	87	101	11
Інфраструктура авіатранспорту	87	98	94	93	6
Інфраструктура наземного транспорту	67	84	72	74	7
Туристична інфраструктура	75	62	55	53	-22
Інфраструктура телекомунікацій	64	52	51	68	4
Цінова конкурентоспроможність туристичної індустрії	37	115	116	119	82
Людські ресурси	73	80	68	68	-5
Рівень гостинності	46	62	66	117	71
Природні ресурси	118	104	112	119	1
Культурні ресурси	118	84	88	86	-32

Як видно з таблиці протягом 2007-2011 років певне покращення ситуації щодо розвитку туристичної сфери України спостерігаються у розрізі – екологічної стійкості, рівня охорони здоров'я та санітарії, розвитку туристичної інфраструктури, рівня використання людських та культурних ресурсів. Найвищою у

2011 році є позиція України щодо рівня рівню охорони здоров'я і санітарії у 2011 р. – 17 місце (при 39 місці у 2007 році).

Негативна тенденція спостерігається щодо розвитку державної політики та регулювання у сфері туризму, рівня безпеки та пріоритетності туризму, розвитку телекомунікацій, авіа- та наземного транспорту, забезпечення цінової конкурентоспроможності та загального рівня гостинності.

Саме за останніми двома показниками спостерігається найбільший спад. Так, за показником цінової конкурентоспроможності туристичної індустрії у 2007 р. Україна займала 37 місце, а у 2011 р. – 119 місце. Рейтинг України по рівню гостинності у 2011р. опустився на 71 пунктів порівняно із 2007 р., що пов'язано з погіршенням відношення населення до іноземних туристів та зниженням рівня відкритості країни для туризму [1].

У цілому наведені дані дають можливість об'єктивно оцінити сильні та слабкі сторони туристичної індустрії України і показують, що країна сьогодні не може конкурувати з розвинутими туристичними державами [1, 3-6].

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Як показує проведений аналіз у світі до лідерів туристичного ринку відносять такі країни як Швейцарію, Німеччину, Францію, Австрію та Швецію. Рівень туристичної привабливості України наразі є низьким і погіршується про що свідчить той факт, що у рейтингу конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму Україна у 2008-2009 роках займала 77 місце серед 133 країн світу, у 2011 році Україна перемістилась на 85 позицію з 139 країн.

Зважаючи на ситуацію, яка склалась у туристичній галузі України, особливої актуальності набувають дослідження щодо можливості використання у вітчизняній практиці досвіду розвитку туристичної сфери тих країн, які є світовими лідерами у розвитку туризму.

Література:

1. Заячковська Г. Індекс конкурентоспроможності України у сфері подорожей і туризму / Г. Заячковська // Економічний аналіз. – 2010. – Випуск 7. – С. 407-410.
2. Розвиток світового ринку туристичних послуг: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.02 [Електронний ресурс] / Я.А. Дубенюк; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2008. – 20 с.
3. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2007. Furthering the Process of Economic Development - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.tourism-futures.org/content/view/1999/117/>
4. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2008. Balancing Economic Development and Environmental Sustainability [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.weforum.org/pdf/Global_Competitiveness_Reports/TTReport/TTfullreport.pdf.
5. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009. Managing in a Time of Turbulence. - World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.weforum.org/pdf/TTCR09/TTCR09_FullReport.pdf.
6. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2011. Beyond the Downturn [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/reports/travel-tourism-competitiveness-report-2011>.